

РЕЦЕНЗИЯ

на

Дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен “доктор” по професионално направление 3.7. “Администрация и управление”, докторска програма ”Организация и управление извън сферата на материалното производство” за нуждите на ВСУ “Черноризец Храбър”.

Автор на дисертационния труд: Дариуш Собон редовен докторант към катедра „Администрация, управление и политически науки“ при ВСУ “Черноризец Храбър”.

Тема на дисертационния труд: “Данъчни преференции в Полша и ефективност на реализацията на нефискалните функции на данъчното облагане”.

Научен ръководител: проф. д – р Томаш Воловец.

Рецензент: проф. д – р Стоян Андреев Стоянов, Икономически университет – Варна, кат. “Икономика и управление на строителството”.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научно жури за оценка на дисертационния труд съгласно Заповед № 387 от 13.04.2017 г. на Ректора на ВСУ “Черноризец Храбър”, изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложение на ЗРАСРБ.

Данни за докторанта: До момента на възлагането ми на рецензията по дисертационния труд не познавам докторанта и неговата образователна, научноизследователска и публикационна дейност. Не разполагам с информация за това.

I.Обща характеристика на дисертационния труд:

Представеният за рецензия дисертационен труд е с обем 215 страници. Текстът включва: заглавна страница, съдържание, въведение, четири раздела, заключение и използвана литература. Посочени са 126 литературни източника. За прегледност авторът е използвал в текста таблици - 17.

Актуалност на темата - Данъчната система определя, по безспорен начин, поведението на всички субекти в икономическите системи. Следователно, когато последните се развиват, променят условията и създават възможност за усъвършенстването на обслужващата ги данъчна система. Ефектите от тази зависимост се изразяват в изменения на редица данъчни процеси и конкретно в бюджетните потоци и данъчните тежести. Много съществен елемент от тях са, в случая, данъчните преференции, защото те формират пряко въздействие върху резултатите от производството на определени стоки и услуги, както и върху бюджетната стабилност. Подобна причина е достатъчно основание да привлече икономическия интерес на редица икономически субекти и на изследователи към анализирането на проблемите свързани с тях. Друга причина, която потвърждава актуалността на тази важна икономическа проблематика, забелязана и от докторанта, е наличието на възможности за повишаване на ефективността от прилагането на данъчните преференции и разпределението на публичните средства при финансовото управление на държавата. Нещо повече – към настоящият момент не се наблюдават в научното пространство много на брой актуални задълбочени цялостни изследвания за ефективността от нефискалните функции на данъчното облагане. Ето защо съсредоточаване вниманието на автора върху изследването на описаните проблеми, представя разработката като много актуална. Този факт е предизвикателство за докторанта и поставя, вероятно, на изпитание неговите научни и изследователски способности.

Цели на изследването. Формулирана са две цели, които кореспондират с проучването на данъчните преференции в Полша и ефективността на реализацията на нефискалните функции на данъчното облагане. Първата цел е свързана с постигането на отговор на въпроса, дали данъчните облекчения и освобождавания реализират нефискалните функции на данъчното облагане, който отговор се търси на базата на анализ на стандартите за определяне на стойността на данъчните преференции. Втората цел преследва идентифицирането на главните изисквания каквито трябва да изпълнява съвременната данъчна система.

Задачите на дисертационния труд са дефинирани сполучливо и целесъобразно и отразяват поставената цел. Всички задачи са решени в изложението на дисертационния труд.

Обект на изследване според автора е процеса на влияние на данъчните облекчения и освобождавания върху нефискалните функции на облагането със специално внимание към теоретичните данъчни правила.

Предметът на изследване в дисертационният труд, също според автора, са данъчните облекчения и освобождавания зачислени към определени данъчни конструкции в полската данъчна система.

II. Оценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Докторант Дариуш Субон е избрал стандартната структура за своя дисертационен труд – въведение, четири раздела и библиография.

Първи раздел е с предимно теоретико – методологичен характер, втори и трети – аналитичен и оценъчен, а в четвърти раздел са изведени система от предложения за насърчаване на промените в полската държавна данъчна политика, както и

формата на евентуални данъчни реформи. Интерес представлява и виждането на автора за конкретните мерки свързани с бъдещето развитие на полската данъчна реформа, която според него би довело до повишаване на ефективността от функционирането на преференциите. Споделям, че подобен подход, който е използван от автора за постигане на поставените цели може да бъде определен като сполучлив.

В **раздел първи** е разгледано влиянието на данъчното облагане върху намаляване на ползите, които могат да реализират работещите. Авторът посочва също, че капиталовите разходи не могат да бъдат винаги източник на икономически растеж. Той се стреми да докаже, че високите данъци не само намаляват рентабилността от инвестициите, но повишават риска от тяхното предприемане. Докторантът показва, че отрицателното влияние на ефективността на използването на труда и капитала могат да имат и данъчните решения, от които привидно може да се възползва всяко предприятие. Посочва също и четири причини, при които данъците могат да спират развитието - да ограничават работните места; да намаляват инвестициите; да демотивират работещите и да намаляват производителността на труда. Цялата проблематика в раздел Първи, авторът е изложил в пет самостоятелни параграфа.

В **раздел втори** са разгледани важни теоретични характеристики на данъчните преференции като: видове; форми; признаци за деление и класификации. Тук автора представя законодателството на ЕС в областта на данъците. Прави също така сполучливо разграничаване на данъчните облекчения от данъчните освобождения. Споделя, че данъчните облекчения и освобождавания са дефинирани като данъчни разходи. По нататък посочва, че данъците както и системата на данъчните облекчения и освобождавания създават възможности за ефективно използване на регулаторната и стимулираща функция на данъците. Затова данъчната система може да бъде използвана

като инструмент за подкрепа на целите признати за важни в държавната икономическа политика. От представеното в този раздел може да се заключи, че автора прави необходимите обобщения въз основа на изследване на използваните от него източници и практически опит.

В раздел трети са представени данъчните преференции в полската данъчна система и е изследвано понятието данъчен стандарт. Поддържа се становището, че полската данъчна система, подобно на други системи, предвижда редица данъчни преференции, чиято цел е стимулирането на данъчно задължените лица. Поддържа се също мнението, че данъчните преференции са бюджетни разходи и при определени условия се превръщат в алтернатива за преки трансфери от държавния или общински бюджет, но в същото време не подлежат на внимателен анализ и контрол както бюджетните разходи. Въпреки това преференциите имат съществено значение за правилното развитие на фискалната политика на държавата. Авторът е показал в анализа, че главната цел на данъчната политика е формирането на обхвата на данъчното облагане по такъв начин, че да се осигури висока ефективност и прозрачност на данъчната система. Анализът в този параграф, както и авторските виждания са подплатени чрез използването на богата цифрова информация. От тази гледна точка оценявам направените предложения за целесъобразни и практикоприложни.

Четвъртия раздел е посветен на предложенията за реформа на полската данъчна система и особено на данъчните облекчения и освобождавания. Акцентът при промените на държавната данъчна политика, според автора, следва да бъде концентриран върху промените в доходното облагане в това число данък общ доход на физическите лица. Предложението е аргументирано, чрез международната практика и опит в тази посока и чрез ограниченията произлизащи от членството на Полша в ЕС. Авторът твърди, че промените на данъчната система

в Полша няма да бъде възможна без опростяване на данъците, както и без намаляване на тежестта на данъчната система.

В заключението на дисертационния труд автора обобщава основните изводи направени в изследването. Посочени са основните моменти по които той е работил в отделните раздели на научния труд. Подчертани са основните, според автора, промени които следва да се направят в полската данъчна система за да може тя да стимулира икономическия растеж на националната икономика.

Внимателният преглед на представеният ми за рецензия дисертационен труд позволява да направя следните констатации:

1. Изследваните проблеми в дисертационния труд са актуални за развитието на данъчната система и са изключително слабо засегната в използваните литературни източници и в практиката. Това потвърждава безспорно дисертабилния характер на избраната тема.
2. Избраната структура е класическа, балансирана и научно издържана, което дава възможност за правилно решение на поставените научни тези и задачи и постигането на основните цели.
3. Авторът е използвал множество съвременни литературни източници, което позволява познаване на новостите в икономическата теория и практика по изследваните от него проблеми. На тази основа той е в състояние да прави верни и практико -приложни препоръки и предложения.
4. В дисертационния труд са използвани основните научно – изследователски подходи - исторически, системен, аналитичен, комплексен. Така авторът демонстрира научно – изследователските си умения. Може да прави научнообосновани изводи, констатации и препоръки.
5. Стилът в дисертационния труд на докторанта Дариуш Собон е изследователски.

III. Оценка на научните и научно – приложните приноси

Дисертационният труд на докторанта Дариуш Собон представлява самостоятелно завършено научно – приложно изследване. В него се забелязват редица научни и научно – приложни приноси. По съществени от тях са:

1. На основата на систематизация на съществуващи теоретични възгледи са направени авторови интерпретации относно същността на данъчния стандарт и данъчните преференции от гледна точка на влиянието им върху икономическия растеж, потреблението, движението на работна сила и осъществяването на стопанска дейност.

2. Формулирани са критерии за рационалност на данъчната система в съответствие с изискванията за еквивалентност на задълженията, неутралност на данъчната система и минимизиране на разходите на фискалния процес.

3. Обосновани са целесъобразни предложения за постигане на справедливост в разпределението на данъчната тежест и преразпределителните функции на държавата.

4. Аргументирана е необходимостта от промени на данъчните ставки и структурирането на самите данъци в Полша. В този контекст са изведени индикатори за измерване и оценка на релацията „икономическа ефективност на данъчната система – справедливо данъчно облагане”.

5. Оценено е влиянието на данъчните облекчения и освобождаването от данък върху местното развитие и са отправени практически препоръки за реформиране на местната данъчна политика в Полша.

IV. Оценка на публикационната дейност на докторанта

По дисертационната работа са представени общо 8 публикации: статии – 1, доклади – 3. В количествено отношение публикациите са достатъчен брой. Публикувани са в различни издания и в сборници от научно – практически конференции. Публикациите представляват отделни части от дисертационния труд и може да се счита, че докторанта е направил достатъчно за представяне на изследваните от него проблеми до академичната общност и до специалисти от практиката.

V. Оценка на автореферата

Авторефератът е с обем 29 страници. По форма и съдържание отговаря на изискуемите условия. Има подходяща структура и съдържание. Приносите, както и всички основни реквизити са посочени.

VI. Критични бележки въпроси и препоръки

Докторантът Дариуш Собон е направил прецизно своето изследване в дисертационния труд. Въпреки това към авторът мога да отправя следните бележки и въпроси, а именно:

1. Предметът, целите и научните задачи се нуждаят от прецизиране за да могат те да придобият по-ясен и точен вид. Има известно преплитане между тях.
2. Приносите не са представени по безспорен начин. Както в изложението, така и в автореферата те се нуждаят от прецизно описание и задълбочена и научно аргументирана защита, за да придобият наукообразен характер на приноси присъщи за изследване от този ранг.

3. Как виждате практическото внедряване на вашите предложения в данъчната система в Полша? Кой са механизмите, чрез което може да се постигне това?

VII. Заключение

Дисертационният труд на докторант Даруиш Собон “ Данъчни преференции в Полша и ефективност на реализацията на нефискалните функции на данъчното облагане” е напълно завършено научно изследване с подобаващи структура, актуалност и значимост. Има безспорна научна стойност и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ. Посочените предимства ми дават основание да оценя положително труда и да предложа на членовете на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Дариуш Собон по професионално направление 3.7. Администрация и управление.

2.05.2017 г.
гр. Варна

Рецензент: .....
(проф. д-р Стоян Стоянов)

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
"ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР"

ДЕКЛАРАЦИЯ

Дариуш Собон от *к.р. професор*
в Черноризецкия университет - Варна
(име, презиме, фамилия, научна степен, академична длъжност, институция)

Във връзка с провеждането на защита на докторска дисертация на Дариуш Собон във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”,

ДЕКЛАРИРАМ:

1. Съгласен (на) съм да бъда член на Научното жури по процедурата.
2. Запознат(а) съм с правилата и условията за провеждане на процедурата, регламентирани в Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ във ВСУ.
3. Добросъвестно и обективно ще участвам в работата на Научното жури, като спазвам сроковете, свързани с конкурса.
4. Не съм свързано лице по смисъла на § 1, т. 5 от допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ, с кандидата за заемане на академичната длъжност и нямам частен интерес, който може да повлияе върху работата ми като член на Научното жури.

Адреси за е-комуникации	Пощенски адрес
e-mail: <i>S.Sobon@vnu-va.com</i>	<i>60</i>
GSM: <i>0882 165 166</i>	<i>9</i>
Тел./факс:	.....

Дата: *03.05.2017*

Подпис: *[Signature]*